

SOSIAALI- LÄÄKETIETEELLINEN AIKAKAUSLEHTI

JOURNAL OF SOCIAL MEDICINE

Päätoimittaja
Päivi Santalahti
editor@socialmedicine.fi

Toimitussihteeri
Krister Björklund
toimitussihteeri@socialmedicine.fi
040-747 8953

Toimitusneuvosto
Elina Hemminki, Lasse Kannas, Jaakko Kaprio,
Antti Karisto, Liisa Keltikangas-Järvinen, Simo Kokko,
Eero Lahelma, Risto Lehtonen, Pekka Louhiala,
Esa Läärä, Jouko Lönnqvist, Heikki Murtomaa,
Ritva Nupponen, Kari Poikolainen, Pekka Puska,
Arja Rimpelä, Elianne Riska, Leena Räsänen,
Sirkka Sinkkonen, Harri Sintonen, Antti Uutela,
Jussi Vahtera, Tapani Valkonen, Hannu Vuori

Julkaisija
Sosiaalilääketieteen yhdistys ry
Socialmedicinska föreningen rf

Puheenjohtaja
Aini Ostamo
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
PL 30
00271 Helsinki
aini.ostamo@thl.fi

Sihteeri
Anna Alanko
PL 598, 00101 Helsinki,
sihteeri@socialmedicine.fi

Neljä numeroa vuodessa
Tilaushinnat vuonna 2010: Jäsenet 35 €
opiskelijat 16 € (Sosiaalilääketieteen
yhdistyksen jäsenmaksu), muut, yhteisöt ja
tilaukset ulkomaille 39 €,
irtonumerot 10 € + postikulut

ISSN 0355-5097
Vammalan Kirjapaino Oy 2010

P ä ä k i r j o i t u s

1/2010
47. VUOSIKERTA

Jatkuvuutta ja muutoksia

Sosiaalilääketieteellisen aikakauslehden 47. toimintavuoden alkaessa lehden toimituskuntana jatkaa pääosin vuosien kokemuksen lehden toimittamisesta omaava joukko. Tamperelainen Lea Henriksson jää toimituskunnasta pois ja dosentti Pekka Virtanen, niin ikään Tampereelta, tulee hänen tilalleen. Kiitos, Lea, vuosien työstä ja tervetuloa, Pekka! Vuoden 2009 lopussa päätoimittajuuden jättänyt Kristiina Manderbacka jatkaa toimituskunnassa. Kiitos, Kristiina, lehden asioiden asiantuntevasta ja omistautuneesta hoidosta päätoimittajakauden loppuun asti. Lehteen tarjottujen artikkeleiden aiheiden, viitekehysten ja menetelmien kirjo on niin laaja, että vain kokeneen toimituskunnan ja paneutuneiden arvioijien yhteistyönä lehden tieteellinen taso on mahdollista säilyttää.

Aloitin lehden päätoimittajana moninaisin ajatuksin ja tuntein. Tutkijanurani alussa 1990-luvun alkupuolella löysin Sosiaalilääketieteellisestä aikakauslehdestä juuri sellaista asioiden tarkastelua, jota olin 1980-luvun lääkärikoulutuksessa kaivannut. Opetellessamme tauteja ja niiden hoitoja ja kohdatessamme potilaita eri klinikoilla koin, että jotain, mitä ei yleensä lausuttu ääneen tai tuotu tarkasteluun, oli vahvasti läsnä. Me kaikki, niin potilaat, kandit kuin opettajammekin, olimme osa hoitojärjestelmää, jolla oli omat traditionsa ja sidoksensa yhteiskuntaan. Opetuksessa ei silloin paljoakaan pohdittu tätä järjestelmää monine vuorovaikutussuhteineen. Kohtasimme potilaan omasta ympäristöstään irrallisena,

mutta hyvin selvästi fyysistä ja sosiaalista ympäristöään heijastavana. Toki opetuksessa huomioitiin elintapojen merkitys, ja psykiatrian klinikalla perheterapeuttisen viitekehyksen omaavat opettajat tarkastelivat potilasta osana perhesysteemiä.

Siirtyessäni 1990-luvun lopulla päätoimisesta tutkijasta kliiniseen työhön jäin hieman haikailen seuraamaan aktiivista sosiaalilääketieteellistä tutkimusta. Tutkimuksessa on lisääntyvässä määrin annettu ääni ihmisten kokemukselle sairaudesta ja hoidoista. Ihmisten välisten vuorovaikutussuhteiden merkitys, paitsi sairastumisessa myös paranemisessa, ymmärretään entistä paremmin. Nykyään sosiaalinen pääoma on lähes arki kieltä, mutta en muista edes kyseistä sanaa käytetyn 90-luvun alussa. Vaikuttavuustutkimuksen metodeja kehitetään ja pohditaan. Sosiaalilääketieteellisessä aikakauslehdessä on julkaistu korkeatasoisia määrällisiä ja laadullisia menetelmiä käyttäviä artikkeleita. Kuten Päivi Topo päätoimittajakautensa lopussa totesi, enää ei tarvitse puolustaa laadullista menetelmää vaan voidaan keskittyä pohtimaan laadullisen tutkimuksen laatua. Biologisten tekijöiden ohella psykologisten ja sosiaalisten tekijöiden yhteys terveyteen ymmärretään entistä paremmin. Lehden tavoitteena on ollut tuottaa tietoa terveyspolitiikan tekoon, mutta myös terveyspolitiikkaa sinänsä on tutkittu. Ymmärrys hoitokäytäntöihin vaikuttavista tekijöistä on lisääntynyt.

Tehdessäni lastenpsykiatrina töitä lapsiperheiden kanssa 2000-luvulla ja samanaikaisesti seurattessani sosiaalilääketieteellistä tutkimusta olen kokenut yhä enemmän ristiriitaisia tunteita. Poliittiset valinnat voivat olla päinvastaisia kuin terveyteen liittyvän tutkimustiedon perusteella olettaisi. Tutkimus on yhä tarkemmin osoittanut köyhyyden, myös suhteellisen köyhyyden, vaikutuksen lapsen kehitykseen. Esimerkiksi Jansenin ja työtovereiden (2009) tutkimuksessa todettiin perheen pienituloisuuden olevan yhteydessä jo kuuden kuukauden ikäisen lapsen vaikeaan temperamenttiin. Taloudelliset vaikeudet välittyvät lapsen mielenterveyteen vanhemman kokeman stressin, vanhemman psyykkisen voiminnan, parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kautta (Solantaus ym. 2004). Samanaikaisesti tämän tutkimustiedon lisääntymisen kanssa tilastomme kertovat yhä suuremman osan suomalaisista lapsista kuuluvan pienituloisiin perheisiin. Pienituloisuus on todennäköisintä, jos perhe on iso, yksinhuoltajatalous tai nuorin lapsi ei ole täyttänyt vielä kolmea vuotta (Salmi ym. 2009). Kun tämän ristiriitadan tiedostaen kohtaa päivävästä päivään perheitä,

joiden vanhempi/vanhemmat kamppailevat jaksamisensa ääri rajoilla, joko työtä vailla tai tehdessään pienipalkkaista, työajoiltaan ja jatkuvuudeltaan epäsäännöllistä työtä, ja joiden voimavarat ja rahat eivät välttämättä mahdollista palveluiden saamista, ei voi olla kokematta lisääntyvää hämmennystä. Toivottavasti epäkohtien synnyttämä ristiriita kanavoituu luovuutemme kautta entistäkin parempaan tutkimukseen ja vuoropuheluun niin tutkijoiden kuin myös tutkijoiden ja päättäjien ja käytännön työntekijöiden välillä.

Päätoimittajakauteni tavoitteena on jatkaa ja ylläpitää lehden tieteellistä tasoa ja monipuolisuutta, jotta se tarjoaisi suomalaiselle sosiaalilääketieteelliselle tutkimukselle ja keskustelulle edelleen luotettavan julkaisufoorumia. Toivon Sosiaalilääketieteen yhdistyksen jäsenten ja muidenkin lukijoiden lähettävän tutkimusartikkeleiden lisäksi lehteen edelleen katsauksia, puheenvuoroja, kokousselostuksia ja kirja-arvioita. Toimituskunnalle voi tehdä myös ehdotuksia teemanumeroista.

Muutoksen tuulet tuivertavat työn tekemisen rakenteita, olipa työpaikka kolmannen sektorin, kunnan, sairaanhoitopiirin tai valtion. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti on pysynyt pääpiirteissään samanlaisena vuosien saatossa lukuun ottamatta toimitustyötä, joka on muuttunut uuden tekniikan myötä pääosin sähköisesti tapahtuvaksi. Ihmisen psyykkisiä perustarpeita ovat virikkeellisuuden lisäksi myös jatkuvuus ja ennakoitavuus. Vain, jos on riittävä vakaus, on voimavaroja uteliaisuuteen ja aidosti uuden löytämiseen. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti on vakaassa keski-ikässä. Sillä on kokemuksen tuomaa varmuutta, mutta myös virkeyttä ja valppautta havaita, tutkia ja pohtia ajankohtaisia ilmiöitä.

KIRJALLISUUS

- Jansen PW, Raat H, Mackenbach JP, Jaddoe VWV, Hofman A, Verhulst FC, Tiemeier H. Socioeconomic inequalities in infant temperament. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2009;44:87–95.
- Salmi M, Sauli H, Lammi-Taskula J. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa Lammi-Taskula J, Karvonen S, Ahlström S. (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2009, 198–213.*
- Solantaus T, Leinonen J, Punamäki RL. Children's mental health in times of economic recession: replication and extension of the family economic stress model in Finland. *Developmental Psychology* 2004;40:412–429.

PÄIVI SANTALAHTI